

Waarderen stimuleert het nemen van je verantwoordelijkheid!

Nico Belo i.s.m. studenten GPW-deeltijd, o.a. Emile Leung

Zoals dat in het dagelijks leven gaat, zo ook binnen de christelijke gemeente of parochie. Wanneer je op een opbouwende en waarderende manier feedback krijgt op je functioneren, dan stimuleert dat om ermee aan de slag te gaan. Je voelt je op waarde geschat en uitgedaagd om stappen te zetten. Dat gebeurt ook in Waarderende Gemeenteopbouw. Binnen gemeenteopbouw zoeken we naar mogelijkheden en kansen om het leven in een gemeente of parochie zo te verbeteren dat de gemeente aan haar doelen kan beantwoorden.

Uitnodigende vragen stellen

Vaak zijn we gewend om dat op een 'medische' manier te doen. De gemeente krijgt dan een soort medische keuring. Resultaat: een lijst met zaken die niet goed lopen. De diagnose is gesteld. We hebben dan ofwel 'medicijnen' (nieuwe modellen) ofwel een therapie (training in vaardigheden) nodig, of we worden verwezen naar een 'therapeut' (een adviseur van buiten). We wachten dan af of zich verbetering voordoet.

Zo niet bij Waarderende Gemeenteopbouw. Bij Waarderende Gemeenteopbouw ontdekken we wat goed gaat in de gemeente en proberen we samen te achterhalen hoe het komt dat die zaken goed gaan. Het erover vertellen en delen met elkaar geeft (nieuwe) energie.

De verhalen van studenten maken mij dat telkens duidelijk. Binnen de onderwijseenheid Gemeenteopbouw krijgen tweedejaars voltijdstudenten en derdejaars deeltijdstudenten van de opleiding Godsdienst Pastoraal Werk van de CHE de opdracht om met behulp van het boekje van Jan Hendriks, *Kerkvernieuwing... een uitdaging!*, Waarderende Gemeenteopbouw eens uit te proberen in de praktijk.

Vanuit deze praktijkervaringen blijkt dat het formuleren van een goed thema, gevolgd door een goede positieve vraagstelling, wonderen doet. In één avond kan er dan veel gedaan worden!

Uit de veelheid van werkstukken kies ik in goede afstemming met de betreffende studenten twee voorbeelden.

Jongerenfellowship binnen de Chinese Evangelische kerk

Het eerste voorbeeld komt uit de Chinese Evangelische kerk in een grote stad in het westen van het land. De gemeente is klein (rond de honderd leden) en jong (bestaat in 2012 vijf jaar). Er zijn veel jonge gezinnen met jonge kinderen. De gemeente is autonoom lid van de Alliantie van Baptisten en CAMA kerken (ABC) en heeft een nauwe samenwerking met de vier Chinese CA-

MA-kerken in Nederland. De gemeente is gericht op stabiliteit en rust. Nieuwe dingen komen moeilijk van de grond en worden kritisch bekeken. Dit maakt het voor initiatiefnemers lastig. De gemeente heeft veel vertrouwen in de leidinggevenden. Maar er ontbreekt wel een goede overlegstructuur. Communicatie wordt gemist. In deze gemeente wordt de methodiek van Waarderende Gemeenteopbouw toegepast op de jongerenfellowship (jeugdwerkactiviteiten). In het jeugdwerk wordt al langer de vraag gesteld hoe de aansluiting met de jeugd kan blijven.

Kies een urgent thema

De gesprekken zijn uitgevoerd op een kringbijeenkomst. Er waren twaalf jongeren aanwezig. Na een toelichting over Waarderende Gemeenteopbouw is gesproken over de vraag: *'Wat is voor jou de leukste jongerenfellowshipactiviteit geweest die je hebt meegemaakt?'*

Verzamelen van positieve ervaringsverhalen

De deelnemers worden gestimuleerd verhalen te vertellen en niet alleen de leuke momenten op te sommen. Het gaat om de ervaringen. Er wordt doorgevraagd en de groep doet goed mee. Ze komen los en vertellen!

Vervolgens is gevraagd de kern op te zoeken van dat wat hun als meest positieve is bijgebleven.

Enkele quotes:

1. 'Mijn leukste fellowship was een Movie night. Toen had ik net een cd-rom gekregen van een Hillsong-concert en die wilden ze afspelen op een groot scherm! Er waren toen veel jongeren gekomen.'

Het was hartstikke gezellig, totdat de boxen het volume niet aankonden en kapot werden geblazen. We wilden niet naar huis, dus bleven we hangen. Ik zat toen met een paar vrienden te kletsen op het podium. Dat was hartstikke goed: met elkaar bijpraten tot laat in de avond.'

2. 'Ik vond de Chinese hotpot van vorig jaar het leukste! Er waren toen heel veel mensen! Hartstikke gezellig en samen eten. Ik mis dit wel, thuis eet ik alleen. Met het hotpotten voelde ik me net als thuis. Het voelt als familie.'
3. 'Ik kom maar pas, maar ik vond die ene keer positief bij Siuman. Kunnen socializen met andere studenten en leeftijdsgenoten, maar ook iets meekrijgen over het geloof. Ik weet niet meer precies waar het over ging, maar ik ging wel met een goed gevoel de deur uit: ik heb iets geleerd over God.'
4. 'De fellowship is de plek om elkaar te ontmoeten. Zondag na de dienst gaat iedereen uit elkaar, maar in de fellowship geven we elkaar tijd en aandacht.'

Vanuit deze fase van ontdekken en verzamelen, gaat de groep op zoek naar de 'bloeibevorderende factoren'. Dat zijn:

- Samenkomen als jongeren en dingen met elkaar delen: samen in gesprek zijn, samen eten, samen interactief bezig zijn, samen uitgaan.
- Onderwijs en participatie: kunnen meehelpen bij het organiseren en het inzetten van vaardigheden.

Verbeelden

Met deze bloeibevorderende factoren gaat de groep dromen: *'Ideaal zou zijn als we over een paar jaar een grotere ruimte hebben met een aparte keuken en een tuin. Dan hebben jongeren een eigen plek om activiteiten te ontplooiën, om*

jongeren te ontvangen en om te kunnen dienen. Dan kunnen jongeren die willen dienen, meedraaien in de organisatie (kookteam, spelteam, aanbiddingsteam, bestuur, pr-team, bijbelstudieteam). Er is dan ruimte hiervoor: in m² en tijd. We hoeven dan niet vroeg weg, jongeren kunnen langer blijven voor een praatje. Een plek om te chillen.'

Vormgeven

Wat hebben we nodig om dit te realiseren? Er wordt opgesomd:

- een grotere ruimte met een aparte keuken;
- geld? middelen?
- ruimte en begeleiding om dit te bereiken;
- dat we mee mogen denken en vorm mogen geven aan dit proces;
- enthousiaste deelnemers;
- een rooster of planning;
- mensen die koken leuk vinden, die willen dienen door te koken, maar ook door spelletjes te bedenken en de zang te leiden;
- het moet leuk blijven en persoonlijk, anders is het niet gezellig.

Verbinden en aan de slag

Hoe moeten we verder werken om deze droom echt waar te maken? Wil je hieraan bijdragen en hoe? De reacties zijn als volgt:

- 'Als het echt lukt, wil ik wel nadenken – samen met anderen – over de aanbidding. We kunnen de aanbidding nog beter maken, misschien met meer Hillsong-liederen. Ook kan ik gitaarles geven, dan kunnen we meer afwisselen met de piano.'
- 'Ik ken iemand die het leuk vindt om te koken, misschien kan ik hem erbij vragen.'
- 'Spelletjes bedenken doen we af en toe al, maar ik kan samen met anderen bijvoorbeeld een verzameling spelletjes bedenken voor binnen en buiten. Dan hoeft je niet telkens alles opnieuw te verzinnen en ze blijven leuk.'
- 'Ik weet nog wel leuke activiteiten voor buiten: beachvolleyballen, schaatsen, skaten, bbq, pretparken. Maar ik kan niet altijd en wil niet alles zelf doen.'
- 'Ik kan voor de fellowship elke keer mensen uitnodigen via Facebook.'

Reflectie

De student die deze methodiek van Waarderende Gemeenteopbouw voor het eerst uitgeprobeerd heeft, geeft aan dat de beginstap belangrijk is: hoe formuleer je een ‘probleemstelling’ zo positief mogelijk dat deze eigenlijk losstaat van tijd en plaats, terwijl je wel zo specifiek mogelijk wilt zijn? ‘In de ontdekkingsfase heb ik geprobeerd om geen gewenste antwoorden of copy-paste antwoorden te krijgen. Ik werd in het begin zelfs voor dr. Phil uitgemaakt. Lachen natuurlijk, maar het was nodig om te sturen. Ik wilde heel graag hun eigen beeld boven water krijgen.’ Het samenvatten was ook lastig. Categorieën aanbrengen: wat zeggen ze en waaronder kan ik hun onderdelen van het verhaal categoriseren? Het resultaat was verrassend: ‘more fun and less biblical education’. Wat zou de leiding hiervan vinden? Bij de volgende fasen was het lastig om met kracht door te blijven gaan. De droom ontmoet de werkelijkheid en begint haar kracht te verliezen.

Ook nu is de ervaring: er komt veel interactie en energie vrij bij Waarderende Gemeenteopbouw.

Gebouwen sluiten

Het volgende verslag komt uit een PKN-gemeente (2780 leden) in het midden van het land. De gemeente heeft tot nu toe twee kerkgebouwen waar gemeenteleden ‘in twee groepen’ afzonderlijk samenkomen. Formeel is het één gemeente met één kerkenraad. Maar met de opsplitsing in twee kerkgebouwen heeft deze ene gemeente zich in de loop van de tijd ontwikkeld tot ‘twee wijkgemeenten’ met eigen gewoonten en gebruiken. Iedere zondagmorgen wordt in de twee kerkgebouwen een eredienst gehouden. Per september 2013 zullen deze twee ‘deelgemeenten’ zich samenvoegen in één kerkgebouw. Er zal dan nog één eredienst zijn voor alle gemeenteleden.

Beroering

De sluiting van één van de twee kerkgebouwen op zondagmorgen veroorzaakt in de gemeente veel beroering. De gemeente heeft de afgelopen vijftien jaar al twee keer met een kerksluiting te maken gehad. Om samen weer één gemeente te zijn, hebben gemeenteleden van verschillende signatuur elkaar proberen te vinden. Per september 2013 zal, met de verscheidenheid die er is, naar verbinding en gemeenschappelijkheid gestreefd worden. In de aanloop daartoe zijn er nu tal van activiteiten en gezamenlijke diensten, om elkaar te leren kennen en te ontmoeten.

Eén aanpak van pastoraat

Wanneer per september 2013 de zondagse diensten in twee kerkgebouwen komen te vervallen, is het de bedoeling dat de gemeente als één gemeente samenkomt in één viering. Als gevolg hiervan zullen ‘kerkgebouwgebonden gebruiken’ gaan vervallen. Voor het pastoraat in de gemeente is het nu noodzakelijk om af te stemmen en tot één ‘model’ te komen van waaruit gewerkt gaat worden. Nu is de manier van werken in het pastoraat in de twee kerkgebouwen verschillend. Om dit thema te bespreken, wordt een werkgroepje gevormd, bestaande uit twee jongeren van 14 en 16 jaar, twee volwassen gemeenteleden van 43 en 79 jaar, een ouderling, een diaken en een predikant.

De volgende uitnodigende vraag wordt geformuleerd: *‘Op welke momenten hebben we als pastoraal team werkelijk goede samenwerking ervaren in de afgelopen jaren en hoe kunnen we die goede samenwerking terug laten komen in het nieuw op te zetten model van waaruit we pastoraat vorm willen geven?’*

Bloeibevorderende factoren

In de fase van *ontdekken en verzamelen van ervaringen* worden factoren gevonden die belangrijk zijn in het goed samenwerken als pastoraal team:

- Weten wat er onder pastoraat verstaan wordt, zowel door de pastoraal werker als door de pastorant.
- Weten waar de behoefte aan pastoraat ligt.
- Werken in kleine teams met regelmatig overlegmomenten.
- Overzicht van pastoranten en bijbehorende pastoraal werkers.
- Deskundigheid in het pastoraal werken.
- Een herkenbaar aanspreekpunt voor de pastorant om pastorale zorg en/of vraag te uiten.
- De aanwezigheid van een jeugdouderling die contact houdt met de jongeren.
- Iemand of enkele mensen die de leiding en het beleid rondom pastoraat in de hand houdt (houden).
- Als pastoraal werker een taak hebben die bij je past.
- Als pastoraal werker gezien en gewaardeerd worden.
- Vertrouwen krijgen en vertrouwen hebben.

Vanuit de veelheid van factoren wordt geprobeerd de meest belangrijke te noemen:

- Structuur;
- Deskundigheid;
- (Geloofs)vertrouwen.

Dromen en verbeelden

Met de factor 'structuur' gaan we dromen: *'Onze droom is dat er een model bestaat van waaruit het pastoraat vorm wordt gegeven. Dit model laat eenheid en verbondenheid zien: in het pastorale team, in contact met de pastorant en met betrekking tot de organisatie van het pastoraat. Het is gebaseerd op de Bijbelse grondnotie dat God de mens geschapen heeft naar zijn beeld en gelijkenis. Niet als slaaf, maar als beeld van Hem. De mens heeft mogelijkheden en verantwoordelijkheden ontvangen om in de eerste plaats God lief te hebben boven alles en zijn of haar naaste als zichzelf. De kern is 'God liefhebben en je naaste liefhebben'. Onze droom is dat deze visie gestalte krijgt in de manier waarop wij met God omgaan en met elkaar omgaan als pastoraal team. Te meer willen we dat deze visie richtinggevend is voor ons werk in het pastoraat. Wij dromen van een met vreugde, ontspannen samenwerken in het pastoraat, in en vanuit het vertrouwen op God en mensen. We dromen van pastoraat waarin mensen zich gekend, aanvaard en geaccepteerd weten. Pastoraat dat zich laat kennen door: liefde, respect, empathie, betrokkenheid, authenticiteit. We dromen dat de pastoraal werkers bezield, gedreven en deskundig zijn voor de taak die ze hebben. We hebben het beeld van samen schouder aan schouder werken in het pastoraat en het 'een schouder zijn' voor de ander in het pastoraat.'*

Voorwaarden om de droom te realiseren

Wat is nodig om die grote droom te realiseren:

- Er is een helder omschreven visie op pastoraat.
- We hebben een organisatiemodel waarin de pastoraal medewerkers en hun teams staan beschreven, inclusief het werkveld en de bijbehorende taak.
- We hebben een pastorale kerngroep die zich met visie, organisatie en beleid bezighoudt en die zorg draagt voor verantwoording naar de kerkenraad.
- Er zijn kleine pastorale teams met een kortsluitende overlegstructuur, elk gekoppeld aan een groep pastoranten.
- De pastoraal werkers zijn deskundig in het uitvoeren van hun pastoraal werk.
- We hebben zicht op de pastorale behoeften van gemeenteleden.
- We zijn op de hoogte van verschillende vormen en mogelijkheden van pastoraat.
- We hebben een jeugdouderling.
- We hebben voor iedere jongere een pastoraal maatje/een buddy.
- Er is respect, geloof, hoop, vertrouwen en liefde binnen het pastorale team en in de uitvoering van het pastorale werk.
- Er is samenwerking en communicatie met de gemeenteleden. Zij zijn participant.

Wie gaat wat doen?

De jongeren willen binnen hun eigen werkgroep onderzoeken waar de pastorale behoefte ligt bij hun leeftijdsgenoten. Zij willen onderzoeken of een maatje/een buddy het best gerealiseerd kan worden via persoonlijk contact, sms, mail, Facebook of een andere weg. De twee 'volwassen gemeenteleden' willen samen met de diaken in kaart gaan brengen waar de pastorale behoefte ligt per leeftijdsgroep in de gemeente en buiten de gemeente. De ouderling wil zich verdiepen in literatuur, gesprekstechnieken, vormen van groepspastoraat en opzetmogelijkheden. Hij wil informeren naar de cursus 'Pastoraal Psychologische Hulpverlening' om medewerkers in de toekomst toe te kunnen rusten. Deze groep wil zich verder profileren tot pastorale stuurgroep.

Gemotiveerd

Na afloop van deze avond zegt iedereen dat ze zeer gemotiveerd zijn geworden door deze manier van waarderend onderzoek. Ze willen het vervolg hierop ook via deze weg bewandelen!

Wat één avond niet in beweging brengt. Er zijn mooie dingen gebeurd.

Afronding

In beide verhalen proef je het enthousiasme en de energie. Dat is ook wat ik telkens terug hoor van studenten. In één avond wordt veel gedaan, bijna te veel. Natuurlijk kan de hierboven beschreven aanpak verbeterd worden. Het komt vooral aan op durf en vertrouwen om eens op een andere manier naar de gemeente of parochie te kijken. Wanneer je gaat werken met Waarderende Gemeenteopbouw gebeurt er wat met en in mensen. Mensen komen in beweging, blijven niet langs de kant staan, maar nemen hun verantwoordelijkheid.

Om leiding te geven aan een proces van Waarderende Gemeenteopbouw moet je je oefenen in twee vaardigheden:

- Goede vragen stellen;
- Pijnpunten die genoemd worden, ombuigen naar uitdagende thema's en uitnodigende vragen.

Ik acht Waarderende Gemeenteopbouw van groot belang voor gemeente- en kerkopbouw in ons land. Daarom stel ik krachtig: Houd op met achterom kijken en met zeggen 'we missen iets!' Sta eens stil en zoek naar wat allang gegeven is! Bouw daarop voort en bouw dit uit.

Nico Belo is docent gemeenteopbouw Theologie CHE. Hij schreef dit artikel in samenwerking met studenten GPW-deeltijd, o.a. Emile Leung.